

מנחות כד היא שיחתי

נושאים לשיחה ודין
לקחת מדרך הגמרא אל משעולי החיים

שיעורי "היא שיחתי" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה".

הם כוללים נושאים לדין, פולמוסים, חזיונים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד.

מטרת השיעורים לעורר שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך.

פנימיות | לצרף את הקטורת ל"אחת"

הדף שלנו עוסק בדיני צירוף כלי לקודש. רש"י אומר שלומדים דין צירוף הכלי מהפסוק "כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת", ודורשים "כף אחת - הכתוב עשאו לכל מה שבכף, אחת".

והנה רש"י על התורה כותב "כף אחת - כנגד התורה שנתנה מידו של הקדוש ברוך הוא: עשרה זהב - כנגד עשרת הדברות: מלאה קטרת - גימטריה של קטרת תרי"ג מצות, ובלבד שתחליף קו"ף בדל"ת על ידי א"ת ב"ש".

לאור דברי רש"י בדף שלנו שמשמעות "כף אחת" - שכל הקטורת אשר בכף נחשב לאחת, הרי מתפרש כנגד זה גם הרמז כף: התורה היא אחת, כיון שהיא הגיעה מידו של ה' אחד, והיא מורכבת מעשרה עניינים שבעשרת הדברות, ופרטי מצוותיה תרי"ג כמניין קטורת. אבל, כל הפרטים כולם מצורפים יחד להיות ב"כף אחת" - כל מה שהגיע מכף ידו של הקב"ה נחשב אחת.

ת"ך | "צו לצו קו לקו זעיר שם זעיר שם"

יש עבודה גדולה לקשר את כל הפרטים שבתורה לענפיהם, עשרת הדברות, ולשורשם היחיד, הקב"ה. לפעמים "מרוב עצים לא רואים את היער", כפי שעוררנו בשיעור הקודם - אנו זוכרים את ה"אורייתא" ושוכחים את ה"רחמנא".

בהפטרות פרשת שמות אנו קוראים כמה פסוקים שנשמעים כמו כתב חידה:

"אֶת מִי יוֹרָה יַדְעָה וְאֶת מִי יְבִין שְׁמוּעָה גְּמוּלִי מִחֶלֶב עֵתִיקִי מִשְׁדָּיִם: כִּי צוּ לְצוּ צוּ לְצוּ קוּ לְקוּ לְקוּ זְעִיר שְׁם זְעִיר שְׁם: כִּי בְּלַעֲגִי שִׁפְהָ וּבְלָשׁוֹן אֶחָרֶת יְדַבֵּר אֶל הָעָם הַזֶּה: אֲשֶׁר אָמַר אֲלֵיהֶם זֹאת הַמְּנוּחָה הַנִּיחוּ לְעֵינַי וְזֹאת הַמְּרֻגְעָה וְלֹא אָבוּא שְׁמוּעָה וְלֹא אָבוּא שְׁמוּעָה: וְהָיָה לָהֶם דְּבַר קִנְיָן צוּ לְצוּ צוּ לְצוּ קוּ לְצוּ צוּ לְצוּ קוּ לְקוּ זְעִיר שְׁם זְעִיר שְׁם"

לְקוּ קוּ לְקוּ זְעִיר שְׁם זְעִיר שְׁם לְמַעַן יִלְכוּ וְיִשְׁלְחוּ אַחֲרָי וְיִשְׁפְּרוּ וְיִנְקְשׁוּ וְיִנְלָפְדוּ".

מה כוונת כתב החידה? שמעתי מהגרא"מ פייבלזון שליט"א עפ"י דברי הרד"ק שם:

הרד"ק מבאר שהנביא מתלונן שעם ישראל מתעסק בעניינים גשמיים, כל עסקם באכילה ושתייה, ולכן "אין עם מי לדבר", אין למי להורות דיעה, אין מי שיבין את השמועה, כולם כמו ילדים קטנים.

ילדים קטנים יכולים להבין פרט פה ופרט שם אבל אין להם דעת "לראות את התמונה הגדולה".

"אמר כי הם כמו הנערים, ולנערים יצוה אדם אותם מעט מעט וילמדם כדי שיקבלו. כי אין להם לב לקבל אלא דברים מעטים. וכן פירושו: קו לקו, והקו הוא קו הבנין והבנאי מטה אותו עד שיעשה אותו טור אחד, ואח"כ יסלקהו ויטהו לעשות טור אחר, וכן יעשה מעט מעט עד שישלים הקיר, וכן הוא הלימוד וההרגל לנערים, וכן צריך שילמד הנביא לעם הזה כי הם מעטי הבינה, ועוד כי הם נלאים לשמוע דבר ה' בעבור שאינם חפצים בו, ואחר שאמר "צו לצו קו לקו" וכפלים לחזק הענין ואמר "זעיר שם זעיר שם" כלומר יאמר להם מעט בדבר זה ומעט בדבר זה ואף על פי כן אינם מקבלים".

הנביא אומר שהם לא מצליחים לשמוע את התמונה הכוללת, רק קצת פה וקצת שם. גם את זה הם מתקשים להבין.

אומר הנביא: אני מרגיש כאילו אני מדבר בשפה אחרת או בשפה עילגת. הם לא מבינים אותי. הם שומעים רק פרט פה ופרט שם, אבל ממאנים להבין את העיקרון היחידי שממנו נובעים כל הפרטים.

מהו אותו העיקרון?

אֲשֶׁר אָמַר אֲלֵיהֶם זֹאת הַמְּנוּחָה הַנִּיחוּ לְעֵינַי וְזֹאת הַמְּרֻגְעָה, וְלֹא אָבוּא שְׁמוּעָה.

אומר הרד"ק: "והנביא לא יאמר להם אלא דברים טובים שינוחו בהם אם ישמעו לו, ויאמר להם זאת המנוחה אם תשמעו אל דברי ה' ותעשו מצותיו תהיה לכם מנוחה בארצכם ולא תגלו ממנה, והיה אומר לכהניהם ונביאי ה' הניחו לעיף ישראל שהוא עיף רגע בצרות רבות שיבאוהו הניחו לו והורוהו דבר ה' בו ינוח, ולא תתעוהו בשקרתיכם ובפחזותכם"

ורבא בקופה מלאה חרדל אגד כלי שמיה אגד וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהל' שבת פרק י"ב הלכה י"א וז"ל קופה שהיא מלאה חפצים אפילו מלאה חרדל והוציא רובה מרשות זו לרשות זו פטור עד שיוציא את כל הקופה וכן כל הדומה לזה שהכלי משים כל שיש בו חפץ אחד עכ"ל ע"ש וא"כ ה"ה הכא הכלי משים כל שיש בו כמנה אחת ולכן צריך להניחם בשני כלים כדי לקיים משלוח מנות איש לרעהו והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי. כ"ד הקטן יחזקאל כחלי נר"ו.

ורבים הקשו עליו לחלק בין נידון אגד כלי להוצאת שבת לבין הגדרת המינים כמנה אחת. אבל אפשר לדמות הדבר לסוגיא דידן שכל שהוא ב"כף אחת" נחשב הכל מצורף ל"אחת".

ואמנם דין "צירוף כלי" לענין טומאה הוא רק בקדשים, אך ראה בחידושי רא"ל שצידד שאין הכוונה שסתם כלי חולין אינו מצרף את החלקים שבתוכו, אלא שאין צירוף זה מועיל לענין טומאה כיון שסו"ס אינם ממש מחוברים, אבל בקדשים עשו מעלה שדי בצירוף כזה כדי לפוסלם, אבל לעולם עצם הצירוף שייך גם בחולין. ממילא יתכן שגם לענין "משלוח מנות" כלי אחד מצרפן להחשיבן כ"מנה אחת".

ויש לדון אם נותן המנות ב"עריבה של תרנגולים" שיש בה מחיצה נמוכה, האם שפיר דמי להחשיבם כמונחים בשני כלים או דיש לדמות למבואר בסוגייתנו שכיון שהמחיצה אינה מגעת לגובה דפנות הכלי, וחלקי המנחה נוגעים זה בזה מעל המחיצה, נחשבים כולם כמונחים בכלי אחד.

זיאולוגיה | מדוע מחיצות עריבת התרנגולים נמוכות

מבואר בגמרא שהמחיצה החוצצת בין המים למורסן היתה נמוכה מגובה הכלי. לכאורה יש כאן "בזבוז מקום". הרי המים לא יכולים לעבור את גובה המחיצה הנמוכה בלי להתערב עם המורסן שבצד השני!

יתכן שגובה הדפנות החיצוניות היה מטרתו למנוע מהתרנגולים להעפף את המורסן החוצה. גם כיום, כלי האכילה שבלולי התרנגולים עשויים באופן כזה שלא יתאפשר לתרנגולים השובבים להעפף את התערובת לכל עבר.

דקדוק | מה בין צירוף לחיבור?

רב כהנא מדקדק מכך שלא כתוב "הכלי מחברן" אלא "הכלי מצרפן" שמדובר גם כאשר החלקים לא נוגעים זה בזה. ופירש רש"י: מחבר - הוה משמע דנגעי אהדדי והכלי מחברם כאילו הוי חד ואם נטמא זה

כל פרטי הפרטים של תרי"ג המצוות הם ביטוי לעיקרון אחד: מנוחה ומרגעה. "לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה". כל המצוות נועדו לדומם אותנו ולהיטיב לנו, לעשות אותנו שמחים ומאושרים. אסור לשכוח את זה.

אבל הם "לא אבו שמוע" ולכן יהיה להם דבר ה' בצורה כזו של צירופי מצוות בודדות, קווים נפרדים, מעט כאן ומעט שם, זה מה שיגרום להם להיכשל ולהילכד בעוונותיהם.

עד כאן דברי הנביא כפי שביאר לי הגרא"מ פייבלזון על פי דברי הרד"ק שם. יעו"ש.

זאת המצוה הגדולה של "כף אחת - מלאה קטורת", לקחת את תרי"ג המצוות ולעשותן "אחת" בהיותן כולם ממקור אחד, לוחות הברית אשר ניתנו מה' אחד.

מעשה רב | פתיחת הרב אלישיב למסכת שבת

מספרים שהגרי"ש אלישיב כשהיה מתחיל עניין חדש בתורה היה מתחיל הכל ממעמד הר סיני. למשל כשהיה מתחיל מסכת שבת היה מבאר לעצמו במתק שפתיו כך: הקב"ה נתן לנו את התורה בסיני, ובה כתוב על שמירת השבת, חז"ל דרשו שיש ל"ט מלאכות בשבת, ואחת מהן היא הוצאה מרשות לרשות, אומרת המשנה שיש "ציאות השבת" שנים שהן ארבע..."

זה נקרא לכלול את הקטורת בתוך ה"כף אחת".

נידון | צירוף כלי למשלוח מנות

ידועה שיטת רבינו יוסף חיים בן איש חי שאם נותן שתי המנות בכלי אחד אין יוצא בזה "משלוח מנות" כיון שהכלי מצרפם לאחד.

כפי שכתב בתורה לשמה סימן קפט:

"אחד שלח לחבירו ביום פורים ב' מינים ממיני מתיקה ולא היה לו ב' כלים להניחם בהם והניחם בכלי אחד ושלחם לרעהו אם יוצא ידי חובתו שני מנות בזה כיון דבאמת הם ב' מינים או דילמא כיון דהם מונחים בכלי אחד חשיב הכל מנה אחת. יורינו המורה לצדקה ושכמ"ה.

תשובה: כל שהניחם בכלי אחד חשיב מנה אחת ואין כאן ב' מנות לרעהו וראיה לזה ממ"ש בגמרא דשבת דף צ"א ע"ב דסבר רבי יוחנן

עניין לשוני | בית עקתא

ביקתא - בית עקתא, בית צר. "עקא" הוא "צוקה", שהרי העי"ן והצד"י מתחלפים בארמית, כמו ארץ-ארעא חמץ-חמיע עץ-אעא וכדומה. גם כאן במקום "צוקה" - עקא.

כך גם הביטוי בארמית "דא עקא" שמשמעותו "זאת הצרה", ומובנו: אלא שיש כאן בעיה אחת.

"צרור" את המדיינים - "אעיק" = תציק להם.

נטמא זה, מצרף - משמע דאין נוגעין וזה מצרפן להיות אחד.

מדוע "חיבור" משמע שהם נוגעים ואילו "צירוף" שאינם נוגעים?

נראה הביאור שצירוף הוא מלשון "צורף כסף", שמחבר חלקי כסף נפרדים ועושה מהם כלי אחד, אבל החיבור לא מתייחס כלל לצירוף הפרטים המופרדים לאחד אלא להדביק שני דברים זה לזה לחברם יחד. ולכן, כאשר יש שני חלקים הנוגעים כבר זה בזה לא שייך כאן לשון צירוף, שהרי הם מצורפים ועומדים ואינם נפרדים כלל זה מזה אלא שאינם מחוברים ומדובקים, ועל זה שייך לשון שהכלי מחברם, אבל כאשר אינן נוגעים זה בזה כאן שייך הלשון צירוף לכוללם יחד לדבר אחד כאילו אין הפסק ביניהם.